

Sådan får du (måske) dine studerende til at læse (lidt) mere

Studerende på videregående uddannelser læser ikke nær så godt som deres undervisere går ud fra. Der er et potentiale i et samarbejde mellem læsevejledere og undervisere og et potentiale i at guide de studerendes læsning. Vi har udarbejdet en generisk læseguide, som kan støtte og inspirere undervisere, når de giver læseopgaver.

Hvor mange har læst til i dag?

Kathrine Vestergård Petersen,
Lektor på Pædagoguddannelsen
ved UC SYD

De sidste 10 år har jeg undervist på en videregående uddannelse, og de sidste 10 år har jeg haft en forventning om, at jeg på læringsplatformen kunne skrive noget à la: *Læs denne tekst*. Min måske naive forventning lød nogenlunde sådan: Jeg som underviser kunne vælge og udpege relevant litteratur, de studerende læste forud og således havde vi et fælles afsæt for undervisningen.

Hvad der viser sig, er at de studerende ofte ikke indfrir denne forventning. Det kan betyde at man må omlægge undervisningen i nuet, da de studerende alligevel ikke har læst. Det kan være noget af et krævende didaktisk tryllesnummer! Undervisningen indeholder ofte gruppearbejde, som er tilrettelagt ud fra en forudsætning om at alle gruppemedlemmer har læst teksten før undervisningen. Når det ikke er tilfældet, går en del af tiden med at referere indholdet for hinanden. Det er frustrerende for dem der har læst, at de ikke kan komme til at arbejde dybere med stoffet, og dem der ikke har læst, får kun et overfladisk kendskab til teksternes indhold. Den manglende læsning bliver dermed et problem for alle – både studerende, undervisere og studerende imellem.

Utrænede og inaktive læsere

Projektet *Fælles om faglig læsning og skrivning* har rusket en del i min forventning til de studerendes læsekompetencer. Projektet har tydeliggjort at studerende på videregående uddannelser ikke læser nær så godt som vi, deres undervisere, går ud fra.

I en spørgeskemaundersøgelse i projektet, vurderer kun 14,5% af de studerende sig selv som "en trænet og aktiv læser, som kan tilegne mig fagligt indhold fra en tekst". 68,4% svarer "at

Projekt Fælles om faglig læsning og skrivning

Artiklen er en del af projektet *Fælles om faglig læsning og skrivning* hvis afprøvninger er gennemført i 2025 på UC SYD og SOSU Esbjerg. I projektet har undervisere og læse-/læringsvejledere undersøgt hvad man kan gøre for at sikre ligeværdig deltagelse i gruppearbejde for elever/studerende med vanskeligheder med faglig læsning, skrivning og fagord. Læs mere [her](#).

Spørgeskemaundersøgelsen

Som en del af projektet er en samlet årgang (3 hold) på pædagoguddannelsen i Kolding blevet stillet en række spørgsmål om deres forhold til læsning, skrivning, fagord og gruppearbejde på uddannelsen. Den samme undersøgelse er lavet med to hold på SOSU Esbjerg, og ét af de interessante fund var, at svarene fra de to institutioner var overvejende ens, og der blev kun identificeret få statistisk signifikante forskelle.

jeg godt kan læse, men jeg har brug for at vigtigt indhold fra tekster også bliver gennemgået i undervisningen”.

Fundene i projektet flugter med fundene i et projekt som KP gennemførte i 2023 (Lind et al., 2023), der viste at kun cirka en fjerdedel af de studerende (26 %) kunne betegnes som sikre og rutinerede læsere. En interviewet studerende i projektet tydeliggør, at underviserne har forventninger som de studerende har svært ved at honorere. Vedkommende siger: *”De [underviserne] kan finde på at give os måske to tekster på hver 30-35 sider. Det er ret meget at skulle sidde og høvle sådan en 65 siders læsning igennem på en dag.”*

Utilstrækkelige hjælpetiltag

På uddannelsen gøres allerede forskellige tiltag for at hjælpe de studerende. Blandt andet bliver nye studerende tilbudt læse- og studieteknikkurser, men som en af de studerende siger: *”vi har haft de der kurser til rådighed [...]. Men jeg tror det ryger hurtigt i glemmebogen, fordi fokuset var meget i starten af uddannelsen”*. I projektet tegner der sig et billede af, at kurser der ligger uden for undervisningen i starten af uddannelsen, ikke er tilstrækkelig til at hjælpe den store gruppe af utrænede læsere.

Det er værd at bemærke, at kun 21,1% af de studerende i undersøgelsen svarer at de er ordblinde. Det kan dermed ikke kun være de ordblinde studerende, der oplever at læsning kan være svært. Den pointe er relevant, fordi man som studerende med ordblindhed er berettiget til individuel SPS-støtte og dermed kan få en del hjælp. Det kan de øvrige studerende, der oplever at læsning er svært, som udgangspunkt ikke. I denne gruppe gemmer sig også de 22,4%, der i undersøgelsen svarer, at de taler et andet sprog end dansk med deres familie. Dansk som andetsprog er ikke en funktionsnedsættelse og berettiger dermed ikke i sig selv til særlig støtte. Faktisk er det gruppen af studerende med dansk som andetsprog, der tydeligst adskiller sig fra resten af studentergruppen. De er særligt udfordrede i forhold til at bruge fagord, strukturering og formulering på skrift, samt oplevelsen af at bidrage på lige fod med andre i gruppearbejde.

Vi står med en stor broget gruppe studerende, som alle er kendetegnede ved at de har svært ved at honorere læsekravene. De eksisterende hjælpetiltag uden for undervisningen (læse- og studieteknikkurser og individuel støtte til studerende med ordblindhed) synes ikke at være tilstrækkelige til at kunne afhjælpe problematikken.

Er det overhovedet nødvendigt at læse?

Man kan jo spørge sig selv, om det overhovedet er relevant at fastholde forventningen om at de studerende skal læse sig til viden. Der findes jo andre måder at forberede sig på: Podcast, video, chatGPT mm.?

Astrid Monrad, Læsevejleder ved UC SYD

Til det kan man svare, at mangfoldighed i forberedelsesmedier er godt, og andre medier end skrevet tekst absolut har deres fordele og plads, men i projektet mener vi, at læsning er en central del af det at være studerende på en videregående uddannelse, som vi ikke kan give køb på. Dels helt lavpraktisk, fordi vi på bacheloruddannelserne skal forberede til master-/kandidatuddannelser, og dels fordi tekstmediet bidrager med noget væsentligt til en læringsproces på videregående niveau. For det første er tekst et af de medier, man som lærende har bedst mulighed for selv at navigere rundt i, fordi det spreder sig over rum og til gengæld er fuldt tilgængeligt i tid: Man kan ret nemt danne sig et overblik, tjekke den der ting øverst på den første side, eller gå tilbage og nærlæse eller diskutere en passage – ting som er væsentligt sværere med medier der udfolder sig over tid, som podcasts eller videoer. For det andet kræver tekstlæsning en fordybelse, som det dermed samtidig træner. Fordybelse er helt nødvendig hvis læring skal føre til nye tankemønstre og forståelser. Aktiv og fordybet læsning kan med Illeris' begreber understøtte akkomoditiv og måske ligefrem transformativ læring (Illeris, 2015, s. 62).

Faglig læsning er en kompleks færdighed som studerende ikke lærer én gang, men som udvikles og justeres gennem mødet med stigende krav fra de tekster de skal forstå. Udvikling af faglig læseteknik sker ikke

fra den ene dag til den anden – heller ikke selvom man er blevet optaget på en ny uddannelse – og det er en proces som med meget stor fordel kan hjælpes på vej af nogen, som allerede mestrer den specifikke måde man skal læse et fags tekster på.

Læsevejledere som sparringspartnere

Undervisere på videregående uddannelse har en stor faglig viden, men har ikke nødvendigvis viden om den disciplin det er at læse. Den viden ligger traditionelt hos læsevejledere. På grundskoler og ungdomsuddannelser er der tradition for at have tilknyttet læsevejledere, men der er os bekendt ikke præcedens for at have en læsevejleder tilknyttet de videregående uddannelser i en rolle som undervisernes sparringspartner. Projektet viser, at der er stort potentiale i at læsevejledere og undervisere samarbejder om at åbne fagteksterne og oplære de studerende i at læse dem med relevante briller på. I projektet har vi sammen arbejdet med de studerendes læsning, for eksempel ved at udarbejde læseguides og andre måder at støtte læsningen på. Læseguides har vist sig at være både hjælpsom for de studerende og relativt nem at gå til for underviserne.

Hvorfor har vi arbejdet med læseguides?

For at forstå, hvorfor læseguides giver mening, må man have en fornemmelse af hvilke problemer de kan hjælpe med at løse. En studerende udtrykker et meget væsentligt problem sådan: *"når man får en tekst, så kan det nogle gange være svært, skal jeg fokusere på pointerne, eller skal jeg fokusere på teoretikeren, eller skal jeg fokusere på tidslinjen?"* Fordi læseformålet ikke er klart for den studerende, mister de fokus og føler sig overvældede, hvilket kan få dem til at give op.

Læseguides anviser en retning (læseformålet) og kan give bud på strategier, man kan bruge til at nå derhen. Derudover kan de hjælpe med at udpege vigtige fagbegreber og støtte til at få lavet relevante notater. Ud over at hjælpe med den konkrete tekst, har læseguides en stilladserende effekt, og de træner studerende i at tilgå tekster på måder, hvor de lærer mest muligt af dem og kan deltage mere aktivt (Bremholm et al., 2020).

Hvilke erfaringer har vi med læseguides?

Undervisere i projektet peger på, at læseguides er med til at signalere overfor de studerende at læsning og forberedelse er vigtigt. Flere studerende, der har deltaget i projektet, udtrykker at de profiterer af læseguides. En studerende siger: *"[så] ligger der bare 10 tekster, hvor man tænker, hvor skal jeg starte henne i det her? Men det har fungeret ret fint med, at hun [underviseren] lige har skrevet det"*. Læseguides giver de studerende bedre muligheder for at forholde sig på fagord i ro og fred i forberedelsen og dermed være bedre klædt på til at bruge dem aktivt i gruppearbejdet.

Projektet har vist, at brugen af læseguides skaber en stærkere og mere bevidst rød tråd fra de studerendes forberedelse og ind i undervisningsrummet. Når man som underviser for eksempel udvælger begreber eller modeller i læseguiden, som de studerende skal forholde sig til i forberedelsen, lægger man også en retning for sin undervisning. Underviserne i projektet har oplevet en forpligtelse til at følge op på de udvalgte begreber/modeller. De har dermed oplevet, at de tidligt i deres undervisningsforberedelse skulle lægge en retning for undervisningen og didaktikken, og at undervisningen er blevet mere tekstnær.

Som en del af vores læseguides har vi i projektet brugt små skriveopgaver. De er medtaget dels for at lade de studerende opnå større forståelse gennem selvstændig produktion og dels for at hjælpe dem med at få noter, de kan vende tilbage til senere. Skrivningen 'forstyrrede' de studerende i vores projekt lidt mere end resten af guiden fordi det var uvant og fordi de ikke helt forstod pointen. Hvis man medtager skriveopgaver, skal man derfor nok være indstillet på at det kræver begrundelse og på at det kan tage lidt tid at vænne sig til for de studerende.

At udarbejde læseguides tager selvsagt noget tid for underviseren, og at udarbejde en læseguide forudsætter også en vis forståelse, af hvordan tekst er bygget op. Her kan en generisk guide og sparring med en læsevejleder være en god hjælp.

Hvordan kommer du i gang med læseguides?

I projektet har vi udarbejdet en generisk læseguide, så det er meget nemt at komme i gang. Det er ikke tanken at man laver en udførlig læseguide for alle tekster. Som udgangspunkt vil man udvælge de sværeste og lægge sit fokus dér. Som underviser kan det blive sløret, hvor svære teksterne egentlig er, og her har det i projektet været gavnligt at kende til tekstens lixtal, som en indikator på, hvor høj grad af guidning, der er brug for. Mange lixberegnerne er gratis at bruge og nemme at søge sig frem til online.

Den generiske læseguide er udarbejdet med hjælpekommentarer, og du kan udfylde direkte i den eller lade dig inspirere af den. Du finder den generiske læseguide her: [Fælles om faglig læsning og skrivning](#).

Nysgerrig på mere

Du kan læse meget mere om læseguides på ungdomsuddannelserne hos Bremholm et al (2020), eller om læseguides helt generelt hos Buch (2024): [Understøttende tekstlæsning styrker elevernes læseudvikling - Dansk - EUD | Emu.dk](#).

Referencer

Bremholm, J., Buch, B., & Lützen, P. H. (2020). *Bedre tekstlæsning på ungdomsuddannelserne: Strategier og læseguides* (1. udgave). Dafolo.

Buch, B. (2024). *Understøttende tekstlæsning styrker elevernes læseudvikling*.

<https://emu.dk/eud/dansk/laesning/understoettende-tekstlaesning-styrker-elevernes-laeseudvikling>.

Illeris, K. (2015). *Læring* (3. udgave). Samfundslitteratur.

Lind, U., Matthiesen, J., Navntoft, A.-M. H., Klestrup, R. S., Balasubramaniam, R., Lehmann, S., & Dohn, L. K. (2023). *Studerendes læsning, læsestrategier og læseerfaringer—Undersøgelse på tværs af Det Pædagogiske og Samfundsfaglige Fakultet 2021-2022*. Rapport ved Det Pædagogiske og Samfundsfaglige Fakultet, Københavns Professionshøjskole.